

RADU G. ȚEPOSU'S CRITICISM: PREFACES AND POSTFACES

Andreea Oana Oprea

PhD Student, "Transilvania" University of Braşov

Abstract: This essay examines the prefaces written by Radu G. Țeposu between 1979 and 2006, a collection of short texts that illustrate his style and also offers the opportunity to observe his evolution as a critic. Having as a main theoretical background Gérard Genette's theory on paratexts¹, the essay analyses the way in which the critic's style adapts to the demands of the time, the intention of the texts and the influence on the volume that they accompany. A special case in this discussion will be the mutation produced in the discourse by the influences of the communist ideology for the text written before 1989. The fall of communism and the absence of censorship are to be felt also in Radu G. Țeposu's texts.

Keywords: Radu G. Țeposu, preface, reading grid, communist ideology, censorship.

Prefețele semnate de Radu G. Țeposu constituie un element important în definirea și întregirea portretului criticului. Reprezentând și o altă formă de aplicare a stilului criticii, acestea oferă și posibilitatea urmăririi evoluției exegetului. Acestea vor fi prezentate cronologic, în funcție de anul de apariție al volumului pe care îl însoțesc și se va realiza și o împărțire a acestora în prefețe auctoriale și alografe.

Pentru a surprinde trăsăturile prefețelor alografe și auctoriale ale lui Radu G. Țeposu, mă voi folosi de teoria lui Gerard Genette privind funcțiile prefeței auctoriale, pe care acesta o expune în lucrarea *Paratextul- limitele interpretării*². Teoreticianul identifică două mari obiective ale unei prefețe: „Cele două acțiuni urmăresc ca o carte să fie citită și ca acea carte să fie citită adecvat”³ Primul obiectiv care urmărește să convingă cititorul să citească cartea este specific temei lui *de ce* (de ce să citesc cartea), iar cel de al doilea, care vizează ca cititorul să citească cartea în mod potrivit, aparține temei lui *cum* (cum să citesc cartea). De asemenea, voi

¹Gerard Genette, *Paratext- Thresholds of Interpretation*, Cambridge University Press, Cambridge, 1997.

²Gerard Genette, *Paratext- Thresholds of Interpretation*, Cambridge University Press, Cambridge, 1997.

³ [T]he two actions are to get the book read and to get the book to be read properly, *Ibidem*, p.197.

întrebuința și terminologia de *lectură participativă* și *lectură contemplativă* dezvoltate în recenta teză de doctorat a Ancăi Claudia Papană *Strategii discursive în prefețele perioadei comuniste*⁴. Paratextul literaturii române din perioada comunistă care a însoțit colecția *Biblioteca pentru toți* este subiectul studiului Ancăi Claudia Papană. Autoarea identifică două tipuri de prefețe și operează o delimitare a grilei de lectură, specifică fiecărui tip de paratext: „Limitându-mă la investigarea prefețelor, am arătat că în funcție de autoritatea sub care sunt plasate, acestea vor institui două grile de lectură diferite, pe care le-am numit prefețe ale *lecturii participative*, pentru paratextul auctorial, respectiv *contemplative* pentru cel plasat sub autoritatea tradiției”⁵.

Fiind mai mult interesată de specificul criticii lui Radu G. Țeposu din textele prefațiale, fie ele auctoriale sau alografe, de maniera în care stilul se adaptează cerințelor vremii și de scopul textelor, decât de identificarea mutațiilor pe care ideologia comunistă le-a produs asupra lecturii în general, tipul de lector vizat și identificarea strategiilor specifice vizunii ideologice vor fi atinse doar tangențial în analizele pe care le voi realiza. Totuși, diferențele apărute în discursul predecembrist, când prefațatorul trebuia să preîntâmpine obiecțiile din partea funcționarilor Cenzurii, și cel postdecembrist al lui Radu G. Țeposu nu vor fi ignorate.

Prefețe alografe

Antumele 4. Antumele 5 de Aurelian Titu Dumitrescu

Apărute în anul 1986, la editura Litera, *Antumele 4. Antumele 5* ale lui Aurelian Titu Dumitrescu sunt însoțite de o prefață semnată de Radu G. Țeposu. Textul alcătuit din doar două pagini și jumătate se va construi, preponderent, în jurul temei lui *cum*, dar va include și tema lui *de ce*, fiind o ilustrare clară a unei prefețe în care lectura contemplativă se va împleti cu cea participativă. Scopul principal al prefațatorului nu mai este încadrarea creației literare în sfera ideologicului prin identificarea forțată a unor elemente care ar face opera dezirabilă conducerii, ci oferirea unor linii de ghidare cititorului virtual și apropierea acestuia de universul operei. Ba mai mult, nu există urme ale perioadei comuniste în acest text, viziunea ideologică lipsind cu totul.

⁴Anca Claudia Papană, *Strategii discursive în prefețele perioadei comuniste - Teză de doctorat*, Universitatea Transilvania, Brașov, 2015.

⁵Anca Claudia Papană, *op.cit.*, p.211.

Din punct de vedere structural, prefața se împarte în două planuri. Primul plan, cel social vizează biografia poetului, cel de al doilea plan urmărește creația, rolul și caracteristicile acesteia. Radu G. Țeposu își începe textul prefațial relatând un moment esențial din biografia tânărului poet, publicarea volumul de convorbiri cu Nichita Stănescu. Criticul descrie avalanșa de opinii negative care au venit din partea publicului la adresa lui Titu Dumitrescu, majoritatea îndreptându-se spre asocierea demersului tânărului cu nevoia de ridicare pe spatele lui Nichita Stănescu. Nici Nichita Stănescu nu a fost absolvit de reproșuri, fiind acuzat de compromis pentru a își ajuta mai tânărul discipol. Caracterizarea personalității poetului ocupă un spațiu considerabil în prefață, Țeposu insitând asupra calităților excepționale ale acestuia. Nu numai că nu răspunde acuzelor, dar chiar își continuă drumul în presă și literatură și publică volumul de debut *Iubire de pietrar*, volum care nu se bucură de o primire favorabilă: „deși e limpede că maturitatea artistică îi lipsește poetului, iar nu talentul.”⁶ Acuzele anterioare privind dorința de parvenire îi umbresc întreaga activitate, iar prefațatorul îi admiră tăria de caracter: „Admonestat, arătat cu degetul, tras de urechi de cei mai intransigenți, Aurelian Titu Dumitrescu nu s-a speriat însă de reproșurile galeriei, avînd, pare-se, psihologie de gladiator, și și-a continuat lucrul început, punând multă voință și tenacitate.”⁷

Textul criticului brașovean pare menit să provoace o reacție emoțională prin care să atragă empatia cititorului față de poetul neînțeles și acuzat pe nedrept încă de la debut și care, în ciuda tuturor împotrivirilor, se dovedește a fi o personalitate puternică și un scriitor demn de luat în considerare. Portretul tânărului neînțeles este întărit printr-o observație cu caracter moralizator din partea prefațatorului: „Astfel se face că azi, după nefericita dispariție a marelui poet, singurul document mai de proporții care-l înfățișează pe Nichita Stănescu în intimitatea spiritului său facinant e volumul de convorbiri întreprinse de Aurelian Titu Dumitrescu, intitulat *Antimetafizica*, apărut nu de multă vreme.”⁸

Tematic, volumul din 1986, *Antumele 4. Antumele 5* urmărește aceleași coordonate: halucinație și realitate fictivă, însă amplificate față de volumul precedent, *Antumele*. Radu G. Țeposu începe analiza literară printr-o asociere cu poetul austriac Georg Trakle, în ceea ce privește preferința pentru semiîntuneric, dând astfel, cititorului avizat în câmpul poeziei un reper

⁶ Radu G. Țeposu, “Prefață”, în Aurelian Titu Dumitrescu, *Antumele 4. Antumele5*, Editura Litera, București, 1986, p. 5.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

pentru a încadra volumul poetului român și imprimându-i și o dimensiune universală. Discursul este și el pus în legătură cu „modelul incongruenței profesate de Apollinaire în Onirocritique”⁹ iar atmosfera apocaliptică a poemelor lui Titu Dumitrescu îl apropie de un alt mare scriitor străin: „E mult amestec de trufie și penitență, de sfințenie și mascaradă, de exaltare și demonism în poezia lui Aurelian Titu Dumitrescu, ceea ce vădește un poet de extracție dostoevskiană, dacă pot spune așa, care încearcă să insufle lumii un ideal al redempțiunii.”¹⁰

Plasat în deschiderea volumului, textul are în primul rând, rolul de a conferi o formă de legitimare prin transferul de prestigiu literar de la imaginea semnatarului, critic deja bine cunoscut în epocă. În al doilea rând, acest text propune o primă grilă de lectură printr-o analiză literară cu o mare fidelitate față de texte. Deși de o dimensiune redusă, de nici aproape trei pagini, aceasta prefață nu este orientată exclusiv spre familiarizarea cititorului cu volumul pe care îl însoțește, criticul urmărind să apropie lectorul de întreg universul creației lui Titu Dumitrescu, oferindu-i o înțelegere nuanțată a tematicii și stilului poeziei acestuia.

Geapanale de Sm. M. Vizirescu

Întreaga operă a lui Sm. M. Vizirescu apare în volum în 1987, la editura Dacia, din Cluj-Napoca. Cel care s-a ocupat de realizarea volumului *Geapanale* este Radu G. Țeposu, adăugându-i o prefață și o notă asupra ediției. Implicarea considerabilă în realizarea ediției se va face simțită la nivelul construcției prefetei în care criticul dă dovadă deseori de o exaltare a limbajului. De asemenea, prefața este una temeinic realizată, neînțelegându-se că celelalte prefete ar fi fost superficiale, întinzându-se pe 21 de pagini de carte, de format mic. Textul ilustrează o variantă a prefetei în care lectura participativă care valorifică tema lui *de ce* coexistă cu lectura contemplativă, făcându-se o trecere subtilă de la biografie, în care este prezentă și viziunea ideologică, la operă și particularitățile acesteia. Interesant de observat este faptul că această prefață este unul dintre textele în care elementele de ideologie au ponderea cea mai mare prin comparație cu celelalte prefete semnate de Radu G. Țeposu.

Ceea ce oferă această prefață este atât o analiză critică coerentă, cât și un portret al scriitor, fiu al poporului, care s-a ridicat de jos și, prin propriile forțe și istețime, ajunge în atenția marilor scriitori, chiar dacă sfârșitul survine într-un con de umbră. Așadar, Radu G. Țeposu

⁹*Ibidem*, p. 6.

¹⁰*Ibidem*.

începe textul printr-o scurtă contextualizare prin care lămurește atmosfera în care Sm. M. Vizirescu începe să scrie: „În 1922, când modernismul pătrundea în literatura română pe ușa din față iar avangardismul își continuă activitatea prin două noi reviste, *Contimporanul* lui Ion Vinea și *Clopotul* lui Henri Gad”. Continuă cu o narațiune stilizată a biografiei scriitorului, în care evidențiază legătura acestuia cu poporul, cu ideea de neam și națiune. Scenariul folosit de Țeposu, pentru aceasta primă parte a prefetei, urmează îndeaproape tiparul prefetelor din perioada comunistă: personaj exemplar, fiu născut la țară, bun cunoscător al tradițiilor culturale țărănești, iubitor de neam și „iubitor de învățătură”¹¹, prezentat cititorului cu scopul ca acesta să empatizeze și să interiorizeze dragostea față de popor și patrie. Legătura scriitorului cu spațiul rural, precum și valorificarea peisajelor rurale în opera sa devin argumentul puternic utilizat de critic pentru realizarea unei interpretări cu substrat ideologic. Chiar dacă literarizarea biografiei scriitorului și construirea imaginii de exponent al poporului, prezente în prima parte a prefetei lui Radu G. Țeposu sunt elemente recurente în toate prefetele perioadei comuniste, ele trebuie înțelese și ca o modalitate de evidențiere a particularităților scriitorului.

Relatarea momentelor biografice esențiale este întreruptă de urmărirea cronologică a creației. Criticul face o scurtă trecere în revistă a operelor semnate de Sm.M. Vizirescu: piese de teatru, proză, poezie, apreciind calitatea prozelor și mai puțin pe cea a pieselor de teatru și poezie. De asemenea, se poate observa o strategie prin care prefațatorul urmărește un transfer de prestigiu literar asupra lui Sm M. Vizirescu. În cazul introducerii numelui lui Arghezi, insistența asupra girului pe care această asociere simbolică îl oferă creației lui Sm. M. Vizirescu este mai mult decît un simplu transfer de prestigiu literar. Este vorba și de un transfer ideologico-literar, având în vedere statutul de poet reabilitat al lui Arghezi. Autoritatea de poet convertit este dobândită de Tudor Arghezi după 1954: „[...]interzis 7 ani de comuniști, e retipărit după 1954, devenind repede poetul oficial decorat cu *Ordinul Muncii*, laureat al *Premiului de stat* (1957), util propagandei și legitimând, prin personalitatea lui, un regim represiv; din oportunism ține un discurs slugarnic lui Kremlin și publică volume ilustrând teze marxiste sau oficiale (1907-*Peizaje, Cântare omului, Din Drum*), etc, etc.”¹², iar aprecierile la adresa lui Sm M. Vizirescu au loc înaintea acestui moment, însă prefața lui Radu G. Țeposu este scrisă în 1987 când imaginea poetului, mort în '67, este împământenită în conștiința regimului. Afilierea cu Tudor Arghezi în cazul recomandării

¹¹Radu G. Țeposu, „Prefață” în Sm.M. Vizirescu, *Geapanale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987, p.6.

¹²Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, Cartea Românească, București, 2008, p. 62.

pentru „Societatea Scriitorilor Români” și amintirea asemănării cu lirica acestuia nu sunt cazuri izolate, numele lui Arghezi regăsindu-se și de alte câteva ori în prefața lui Radu G. Țeposu. Principala trăsătură a analizelor lui Radu G. Țeposu este apropierea de text, ceea ce dovedește încă o dată, interesul extraordinar acordat operei lui Vizirescu și alcătuirii acestui volum. Sfârșitul prefeței nu revine la discursul ideologic de început, Radu G. Țeposu realizând un text exponențial pentru tipul de prefață care îmbină perfect lectura participativă cu cea contemplativă. Frazele finale pun accentul nu pe legătura cu spațiul rural, și implicit cu poporul, ci pe sublinierea acelor trăsături care legitimează scriitorul în demersul său creativ.

Întâmplări în irealitatea imediată. Inimi cicatrizate. Vizuina luminată. Max Blecher

De pe prima pagină a volumului *Întâmplări în irealitatea imediată. Inimi cicatrizate. Vizuina luminată* apărut la editura Aius, editura Vinea, în 1999, în colecția „Cărți fundamentale ale culturii române” cititorului i se dezvăluie persoanele care au lucrat împreună pentru ca aceasta ediție să apară: „Ediție îngrijită, tabel cronologic și referințe critice de Constantin M. Popa și Nicolae Țone. Prefață de Radu G. Țeposu.” Prefața semnată de Radu G. Țeposu poartă titulatura de *Studiu introductiv* în cuprinsul volumului, iar autorul acesteia alege să o numească *În căutarea identității pierdute*, fiind de fapt, și primul text prefațial cu titlu, dintre cele discutate până acum. Prefața se ocupă doar de cele trei romane ale lui Max Blecher, ale căror titluri denumesc volumul, deși ediția cuprinde și un alt roman *Corp transparent*, proza scurtă, publicistica și corespondența scriitorului. Această aplecare a criticului asupra operei lui Max Blecher își are origini mult mai vechi decât demersul realizat pentru acest volum. În 1987, Radu G. Țeposu își termină lucrarea de licență sub îndrumarea profesorului Ion Vlad, având ca temă tocmai opera lui Blecher, efort studentesc care cu mici cosmetizări se concretizează în volumul *Suferințele tânărului Blecher*, publicat la editura Minerva în 1996. Așadar, prin revizuirile aplicate asupra manuscrisului pentru volumul de autor, din 1996, există o distanță temporală mică, de doar trei ani, între această revizuire asupra materialului din studenție și elaborarea studiului introductiv din 1999. Ceea ce demonstrează că analiza operei lui Blecher era recentă în memoria criticului, ușurând astfel munca depusă pentru realizarea prefeței.

Demn de remarcat însă este faptul că prefața *În căutarea identității pierdute*, care însoțește volumul din 1999, nu este nimic altceva decât o reluare a volumului publicat în 1999 de Radu G. Țeposu. Criticul elimină din prefață partea dedicată discuției asupra poeziei lui Max

Blecher, de numai nouă pagini, din motive lesne de înțeles - volumul nu include și poezia scriitorului. De asemenea, sunt scoase și textul de început „Cîteva cuvinte pentru uzul cititorului” și cel care încheie volumul „Boală, vertij, fandacsie”. Restul volumului apare integral în prefață. Diferența de număr de pagini dintre volumul de autor și prefață, aceeași informație fiind inclusă în 33, respectiv 64 de pagini, poate fi explicată prin formatul cărților și a dimensiunii caracterelor folosite.

Cu o lungime generoasă, de treizeci și trei de pagini, într-o carte de format mare, această prefață nu este orientată doar spre familiarizarea cititorului cu narațiunile pe care le însoțește. Arătând o mare afinitate pentru creația lui Blecher, criticul urmărește să ofere și o nouă grilă de lectură, alta decât cele deja devenite cunoscute prin opiniile altor critici și să apropie cititorul de universul operei scriitorului, să-i pună la dispoziție o înțelegere cât mai detaliată a stilului și tematicii prezente în romane. Revenind asupra titlului prefeței, acesta este sugestiv. „În căutarea identității pierdute” conține în sine o trimitere la ideea de călătorie simbolică, prezentă și în titlul primului capitol al volumului din 1996, reluat și pus în imediata vecinătate ca subtitlu al textului prefațial, și este întărită în text prin frecvente analogii între experiența bolii trăite de scriitor și ideea de călătorie în subconștient.

Prefața debutează cu realizarea unei istorii a bolilor scriitorilor, specifice fiecărei perioade literare, pentru ca mai apoi să se ocupe de descrierea bolii lui Max Blecher, urmată de prezentarea pe scurt a biografiei scriitorului, prefațatorul fiind interesat de atragerea simpatiei cititorului pentru Max Blecher. Cea de a doua parte a prefeței se ocupă de încadrarea operei în tipologia romanului autobiografic și, în final, de personajul principal și de comparația cu alte opere din literatura universală.

Apărută după căderea comunismului, această prefață nu mai are de ce să poarte urmele viziunii ideologice, atât de necesare pentru a trece de cenzor, înainte de '89. Prin urmare, Radu G. Țeposu oferă un discurs didacticist prin care urmărește prezentarea subiectului romanelor, poziționare scriitorului în istorie, comparații cu ceilalți scriitori autohtoni și nu numai, calificarea operei în categoria romanului autobiografic. Refuzând să reia tiparele interpretative devenite norme, Radu G. Țeposu construiește un discurs prin care încearcă plasarea creației lui Max Blecher pe noi coordonate, obținând o prefață specifică temei lui *cum*.

Prefețe auctoriale

Suferințele tînărului Blecher de Radu G. Țeposu

Publicat în 1996, la editura Minerva, volumul lui Radu G. Țeposu este însoțit de o dedicație a autorului către soția sa, cu un ton ludic și clar afectuos „Pentru Otilia, cu părul ca vanilia”, de o scurtă biografie a criticului, două liste a volumelor la care a colaborat și pe care le are în pregătire și un text semnat de autor. Textul intitulat „Cîteva cuvinte pentru uzul cititorului” este o scurtă narațiune a parcursului manuscrisului până la publicare și nu vizează propunerea unei grile de lectură, având în vedere tipul de text prefațat, critica literară care prin esență propune o variantă de interpretare a literaturii.

Deși apărut la o distanță de 10 ani față de primul său volum, criticul atrage atenția asupra faptului că *Suferințele tînărului Blecher* ar fi trebuit să fie volumul de debut deoarece: „A fost scrisă la sfîrșitul studenției, sub îndrumarea profesorului Ion Vlad, căruia-i aduc, tardiv, omagiile mele. Am încercat s-o public la vremea respectivă, în 1978”¹³ Efortul i-a fost zădărnicit de editorii acelei vremi. Aceasta poveste a manuscrisului ascunde printre rînduri o strategie de promovare a cărții foarte bine pusă la punct. În primul rînd, este atrasă simpatia publicului către imaginea unui tînăr scriitor talentat și susținut chiar de marele Ion Vlad, al cărui posibil succes a fost stopat de autorități. În al doilea rînd, este vizată și o sporire a valorii prin inducerea ideii de rezistență în fața regimului, autorul alegând să țină manuscrisul „pitit printre hârtoage, aproape uitat”¹⁴ decât să facă pact cu regimul și să modifice volumul după bunul plac al funcționarilor cenzurii. Nici ajutorul lui Nicolae Manolescu nu duce la publicarea volumului. Menționarea unor personalități ale literaturii române în paratexte este deja o strategie obișnuită la Radu G. Țeposu, însă de aceasta dată nu mai este urmărit transferul de valoare sau influență ideologică, criticul fiind deja un nume în critica literară românească la momentul publicării volumului dedicat lui Max Blecher, iar comunismul fusese de mult apus. Prefața devine o ocazie de a mulțumi oficial oamenilor care l-au susținut și i-au acordat încredere încă de la început. Deși publicarea cărții este întârziată de contextul ideologic, aceasta apare după 18 ani cu mici modificări, justificate prin maturitatea criticului: „I-am croit o haină stilistică nouă, am eliminat extravaganțele juneței și am adus bibliografia critică la zi, respectînd însă intuițiile inițiale, pe care le-am găsit valabile în continuare. Restul e transcriere, operă de scrib.”¹⁵ Astfel, cititorul află că textul pe care îl are în față este un text neatins de exigențele ideologice ale cenzurii, un text autentic și încă actual. În

¹³Radu G. Țeposu, „Cîteva cuvinte pentru uzul cititorului”, în Radu G. Țeposu, *Suferințele tînărului Blecher*, Editura Minerva, 1996, p.7.

¹⁴*Ibidem*.

¹⁵*Ibidem*, p. 8.

mod paradoxal, apărut după secolul al XIX-lea, textul se încadrează lecturii participative, arătându-i cititorului de ce să citească această carte.

Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă - Radu G. Țeposu

Ediția a III-a a lucrării *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, apărută la Cartea Românească, în 2006 este însoțită de o prefață detaliată a lui Al. Cistelean, dar și de o „Prefață târzie” semnată de autor. Între cele două texte apare interpusă, ca și în volumul precedent, o dedicație, adresată, de această dată, fiicei decedate „Fiicei mele Roxana, în amintire”¹⁶. Textul semnat de Radu G. Țeposu urmează structura volumului publicat în 1996, fiind tot o scurtă narațiune a traseului manuscrisului de la momentul finalizării, 1985, până la momentul apariției, 1993. De asemenea, și această lucrare s-a confruntat cu factorii decizionali ai perioadei predecembriste, trece prin modificări care, însă nu urmăresc alinierea textului cu cerințele cenzurii și este lăsat deoparte până după Revoluție când, mărturisește criticul: „O singură intervenție am operat în textul acestui manuscris: am introdus câteva comentarii despre cărțile unor autori plecați din țară, despre care, în momentul redactării, nu putea fi vorba. Am fost obligat la acest pact de minimă onestitate.”¹⁷. La fel ca în cealaltă prefață auctorială, criticul dovedește încrederea în propriul demers prin efectuarea acestor modificări minore și prin sublinierea faptului că nu a mai considerat necesară consemnarea cărților apărute între timp fiindcă aceasta nu i-au putut schimba judecata inițială, în plus „Un critic fricos e un iobag al textului.”¹⁸ Ceea ce face și această prefață este să atragă simpatia cititorului și să aducă un plus de prestigiu autorului volumului care a rezistat presiunilor perioadei comuniste. În ceea ce privește sublinierea valorii și actualității lucrării în interiorul textului prefațial auctorial, acest demers are o notă ușor redundantă, având în vedere faptul că volumul se află la a III-a ediție.

Cele două prefețe auctoriale, „Câteva cuvinte pentru uzul cititorului” și „Prefață târzie”, asemănătoare din punctul de vedere al construcției și al scopului lor, nu oferă o grilă de lectură, dar nici nu încearcă să protejeze lucrările de eventualele interpretări exigente ale cititorilor, majoritar specializați, ținând cont de faptul că este vorba despre critică literară.

¹⁶Radu G. Țeposu, „Prefață târzie”, în Radu G. Țeposu, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Cartea Românească, București, 2006.

¹⁷*Ibidem*, p.5.

¹⁸*Ibidem*.

Bibliografie

1. Blecher, Max, *Întâmplari în irealitatea imediată. Inimi cicatrizate. Vizuina luminată*, Craiova, Aius, București, Vinea, 1999.
2. Dumitrescu, Titu Aurelian, *Antumele 4, Antumele 5*, București, Litera, 1986.
3. Genette, Gerard, *Paratext- Thresholds of Interpretation*, Cambridge, Cambridge University Press, 1997.
4. Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, București, Cartea Românească, 2008
5. Papană, Anca, Claudia, *Strategii discursive în prefețele perioadei comuniste- teză de doctorat*, Brașov, Universitatea Transilvania din Brașov, 2015.
6. ****Poetica romanului românesc*, Antologie, note și repere bibliografice de Mircea Regneală, București, editura Eminescu, 1987..
7. Țeposu, Radu G., *Suferințele tânărului Blecher*, București, Minerva, 1996.
8. Țeposu, Radu G., *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Ed. a 3-a, București, Cartea Românească, 2006.
9. Vizirescu, Sm. M., *Geapanale*, Cluj-Napoca, Dacia, 1987.